

Alcohol, agressie en uitgaan

Bevolkingsonderzoek onder 16-35-jarigen in Utrecht, Rotterdam en Parkstad Limburg

Jikke van der Linden · Ronald Knibbe

Ondanks de zorg over geweld bij het uitgaan is hier in Nederland nog weinig onderzoek naar gedaan. In onderstaande bijdrage geven de auteurs een eerste schatting van de mate waarin drankgebruik de kans beïnvloedt dat men slachtoffer of dader is van geweld in een publieke ruimte, en welke andere factoren daarbij een rol spelen. In 2004 werd hiernaar een onderzoek uitgevoerd in Rotterdam, Utrecht en Parkstad Limburg onder 16-35-jarigen. Onder deze groep blijken vrouwen en de ouderen veel minder kans te hebben om slachtoffer of dader te worden. Studerenden (alleen slachtoffer) en werklozen (slachtoffer en dader) zijn vaker betrokken bij geweld in publieke ruimtes. Opvallend is dat lageropgeleiden en mensen die regelmatig gokken vaker geweld plegen bij het uitgaan.

Inleiding

Ieder weekend gaan omstreeks 2 miljoen jongeren uit in cafés, discotheken en andere gelegenheden (Groep, 1999). Omstreeks driekwart van de bezoekers voelt zich daarbij regelmatig onveilig (Bieleman, Maarsing e.a., 1998). Dit gevoel van onveiligheid heeft alles te maken met de vrees betrokken te raken bij gewelddadigheden in en rond uitgaansgelegenheden. Enkele dodelijke gevallen daarvan hebben ruimschoots aandacht gekregen in de media. Onderzoek naar uitgaan en geweld is echter

zeldzaam in Nederland. In dit artikel zullen we gegevens uit bevolkingsonderzoek gebruiken om na te gaan of drankgebruik van invloed is op de kans als slachtoffer of dader betrokken te zijn bij geweld in uitgaanssituaties. Ook wordt voor demografische variabelen en leefstijlfactoren nagegaan of deze de kans op betrokkenheid bij geweld in uitgaanssituaties verhogen.

Meer specifiek gaat het om de volgende twee vraagstellingen:

1. Welke aspecten van drankgebruik verhogen de kans op betrokkenheid als dader of slachtoffer van geweld in publieke ruimtes?
2. Welke andere factoren dan drankgebruik beïnvloeden de kans als dader of slachtoffer betrokken te zijn bij geweld in publieke ruimtes?

In de wetenschappelijke literatuur is alcohol en geweld, ook in de context van 'uitgaan', al lang een thema. Ondanks de zorg over geweld bij het uitgaan is er een grote schaarste aan gegevens en, meer in het bijzonder, informatie over de mate waarin (ook) alcohol een rol heeft gespeeld bij het geweld (Kingma, Oskam e. a., 1992).

Dat alcoholgebruik de kans op agressie bij uitgaansgeweld verhoogd, is in de literatuur tamelijk onomstreden (zie onder andere Lemmers e.a. 2005 voor een goed overzicht). Echter zo'n algemene bevinding moet in onderzoek toegespitst worden tot de vraag welke aspecten van drankgebruik de kans op betrokkenheid bij uitgaansgeweld verhogen. In ons onderzoek zijn de volgende aspecten onderscheiden: het totaal aantal glazen op doordeweekse (maandag tot en met donderdag) dagen, het totaal aantal glazen op weekenddagen, de frequentie van zes of meer glazen drinken en de frequentie van dronkenschap.

Jikke van der Linden, en, (✉)

Drs. J. van der Linden is onderzoekster aan de Universiteit Maastricht, afdeling Zorgwetenschappen, vakgroep Gezondheidsethiek en Wijsbegeerte. Dr. R. A. Knibbe is hoogleraar Sociale epidemiologie alcohol- en druggebruik bij het Care and Public Health Research Institute (Caphri) en het Instituut Verslavingsonderzoek (IVO) van de Universiteit Maastricht.

Verder is bekend dat er verschillen zijn tussen sociaal demografische groeperingen in de kans betrokken te raken bij geweld (Swanson, 1994). Hierbij zijn wij niet zozeer geïnteresseerd in factoren die drankgebruik beïnvloeden en daarom van invloed zijn op de kans bij geweld betrokken te raken. Wij zijn geïnteresseerd in factoren die bij overeenkomstige alcoholconsumptie de kans verhogen op betrokkenheid bij geweld in uitgaanssituaties. Voorbeelden daarvan zijn dat studenten vaker dan werkenden slachtoffer van geweld in uitgaanssituaties zijn, ook als wordt gecontroleerd op alcoholconsumptie, leeftijd en andere demografische variabelen (Wittebrood & Wilsem, 2000). Rossow (1996) toont aan dat bij mensen onder invloed, de prevalentie van vechtpartijen duidelijk hoger is bij mannen, jongeren, lager inkomen en lagere opleiding en bij mensen zonder partner. In onze analyses zal voor twee typen factoren nagegaan worden of deze, ook na controle op drankgebruik, samenhangen met verschil in de kans op betrokkenheid bij geweld in uitgaanssituaties. Het ene type factoren betreft sociaal demografische, d.w.z. de factoren die de positie van iemand in de samenleving mede beïnvloeden. Meer concreet betreft het geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, woonplaats, burgerlijke staat, werksituatie, etniciteit, en leefstijl. Het tweede type factoren betreft aspecten van leefstijl en meer concreet betreft het dan frequentie van uitgaan, frequentie uit eten (in deze leeftijdscategorie veelal snackbarbezoek) en frequentie gokken.

Kortom, deze studie probeert een eerste schatting te geven van de mate waarin drankgebruik de kans beïnvloedt dat men slachtoffer of dader is van geweld in een publieke ruimte, en welke andere factoren dan drankgebruik daarbij een rol spelen.

Op grond van de literatuur verwachten we dat dronkenschap (Wells & Graham, 2000, 2003) en consumptie in het weekend of hoe vaak men veel per keer drinkt (frequentie 6 + -drinken) (Rossow, 1996; Wells, Graham e.a., 2000) het sterkste met geweld samenhangen.

In de vraagstelling wordt gesproken over geweld 'in publieke ruimtes'. Het is namelijk bekend dat een groot deel van het uitgaansgeweld niet plaatsvindt binnen de horecagelegenheden, maar op straat rond de uitgaansgelegenheden en voornamelijk rond sluitingstijd (Van der Linden, Knibbe e.a., 2004). Hier is echter wel een definitieprobleem omdat bijvoorbeeld gewelddadigheden bij een burenruzie of bij een supermarkt onder geweld in publieke ruimtes gerekend kan worden maar niks te maken heeft met 'uitgaansgeweld'. Wij zullen hier bij de discussie op terugkomen.

We gaan ervan uit dat er verschil kan zijn in de factoren van invloed op de kans dat iemand dader of slachtoffer van geweld is. Daarom worden daders en

slachtoffers apart genoemd in de vraagstellingen. Het onderzoek beperkt zich verder tot jonge volwassenen van 16-35 jaar.

Data en methoden

Steekproef en respons

De data komen van drie bevolkingsonderzoeken in respectievelijk Rotterdam, Utrecht en Parkstad Limburg (Heerlen en omliggende gemeentes; omstreeks 300.000 inwoners) onder de algemene bevolking van 16-70 jaar. In alle drie de gemeentes zijn random steekproeven genomen uit de bevolkingsadministratie. De getrokken personen werden maximaal drie keer benaderd met een postenquête die door de regionale GGD werd gestuurd. De non-respons verschilde tussen Rotterdam (52%), Utrecht (44%) en Parkstad Limburg (29%). De vergelijkenderwijs lage non-respons in Parkstad Limburg is mogelijk deels het gevolg van het feit dat in deze regio de inzenders automatisch deelnamen aan een loterij (Lammers, Neve & Knibbe, 2000). De steden verschilden niet in de mate waarin de geslachts- en leeftijdsopbouw in de respons overeenkwam met bevolkingsgegevens van de betreffende steden.

Deze regionale onderzoeken waren opgezet om instrumenten te ontwikkelen om drank- en druggebruik in de algemene bevolking te meten. Tevens was er een bescheiden aantal vragen opgenomen over (mogelijke) gevolgen van alcohol en druggebruik, waaronder vragen over betrokkenheid bij geweld. De kleine categorie geheelonthouders is niet meegenomen in de analyses. In totaal zijn er 3.466 respondenten van 16-35 jaar in de analyses betrokken.

Variabelen

Of iemand als slachtoffer of dader bij geweld in publieke ruimtes werd betrokken is met twee vragen nagegaan. Bij die vragen werd duidelijk gemaakt dat het om de laatste 12 maanden diende te gaan. Tevens werd aangegeven dat met geweld zowel verbaal geweld (bijvoorbeeld schelden) als fysiek geweld (bijvoorbeeld slaan, bijten) werd bedoeld. Degenen die ja antwoordden op deze vragen werd vervolgens de vraag gesteld waar dat geweld plaatsvond. De keuze was tussen straat, café of discotheek, thuis of een andere plek. Bij de daders bleek dat 54 procent van de geweldsincidenten in café of disco plaatsvonden, en 46 procent op straat. Bij slachtoffers waren deze percentages 42 procent (café of disco) en 58 procent (op straat).

Het aantal glazen op doordeweekse dagen en in het weekend werd gemeten met vragen over op hoeveel van de doordeweekse (maandag tot en met donderdag) respectievelijk weekenddagen er werd gedronken, en een vraag over hoeveel glazen er werden gedronken op een doordeweekse respectievelijk weekenddag dat men dronk. De variabele frequentie zes of meer glazen per keer drinken (6 + drinken) en dronkenschap werden met directe vragen gemeten.

De sociaal demografische variabelen geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, werksituatie en etniciteit werden met directe vragen gemeten. Bij etniciteit (geboren in Nederland, andere Europese landen of Noord-Amerika/anders) en burgerlijke staat (met/zonder partner) worden vanwege de aantallen slechts twee categorieën onderscheiden. De leefstijlvariabelen werden ook met directe vragen gemeten.

Analyses

De analyses zijn voornamelijk uitgevoerd met logistische regressie met slachtoffer of dader van geweld als afhankelijke variabele en de bovengenoemde variabelen als onafhankelijke variabelen. Deze logistische regressies zijn in drie stappen uitgevoerd. In de eerste stap werden de maten voor alcoholconsumptie bloksgewijs ingevoerd. In de tweede en derde stap werd vervolgens stapsgewijs nagegaan of sociaal demografische variabelen (stap 2) en leefstijlfactoren (stap 3) nog verklarende waarde hadden indien gecontroleerd werd voor eerdere stappen. De belangrijkste uitkomst van deze analyses zijn de zogeheten 'Odds Ratio's (OR). Deze geven aan hoeveel groter de kans is op slachtoffer of daderschap naar gelang de score op een variabele. Bijvoorbeeld de OR van 2,11 voor 1-5 keer dronken per jaar (tabel 1) betekent dat, vergeleken met degenen die nooit dronken zijn geweest, onder degenen die 1-5 keer per jaar dronken zijn de kans 2,1 keer hoger is dat iemand slachtoffer is van uitgaansgeweld.

Resultaten

Van de respondenten was 43,8 procent man, 64 procent leefde niet samen met een partner en 90,5 procent was geboren in Nederland. De gemiddelde leeftijd was 25,8 jaar (s.d. 5,2), 32,7 procent werkte meer dan 18 uur per week en 37,8 procent had een middelhoog opleidingsniveau.

Van de totale steekproef ($n = 3.466$) blijkt 8,5 procent ($n = 293$) slachtoffer te zijn van geweld in publieke ruimtes en 5,5 procent ($n = 191$) zelf gewelddadig te

zijn in geweest in publieke ruimtes. Omdat een kleine groep ($n = 34$) aangeeft zowel slachtoffer als dader te zijn, is het percentage dat dader of slachtoffer is van geweld in publieke ruimtes iets kleiner dan de som van bovengenoemde percentages: 13,1 procent.

Bij de stapsgewijze logistische regressie bleek de OR's niet veel te veranderen na de verschillende stappen. Dit indiceert dat, voorzover de variabelen significant van invloed zijn op dader- en/of slachtofferschap, deze variabelen redelijk onafhankelijk van elkaar slachtoffer of daderschap verklaren. De uitkomsten van de analyse naar de derde stap zijn in tabel 1 gepresenteerd.

In de eerste twee kolommen van de tabel staan de uitkomsten voor slachtofferschap; in de laatste twee kolommen die voor daderschap. De uitkomsten zijn weergegeven in OR's en het betrouwbaarheidsinterval dat er bij hoort. De vetgedrukte OR's betreffen significante verbanden. De andere OR's zijn voor de volledigheid weergegeven maar zullen niet worden besproken.

De kans om slachtoffer van geweld te zijn wordt beïnvloed door de frequentie van dronkenschap. Personen die meer dan één keer per half jaar dronken zijn, hebben een grotere kans om slachtoffer van geweld te zijn (OR: 2,11) en meer dan vijf keer per half jaar dronken geeft een nog groter risico (OR: 2,81). Ook als op drankgebruik gecontroleerd wordt, blijken vrouwen (OR: 0,64) en respondenten woonachtig in Parkstad vergeleken met Rotterdam minder kans (OR: 0,51) te hebben slachtoffer van geweld te zijn. Er is ook sprake van een afname van kans op slachtofferschap bij hogere leeftijd (OR: 0,95). Bij studenten (OR: 1,92) en vooral bij werkzoekenden (OR: 3,48) is sprake van verhoogde kans op slachtofferschap vergeleken met werkenden. De uitkomsten voor daderschap overlappen voor een groot deel die voor slachtofferschap. Frequentie van dronkenschap, geslacht, leeftijd en werksituatie zijn van invloed op de kans dader van geweld te zijn. Er zijn echter ook verschillen. Behalve dronkenschap is bij daders ook weekendconsumptie van invloed: mensen die meer dan negen glazen drinken op een weekenddag zijn bijna twee keer zo vaak (OR: 2,08) betrokken als dader van geweld. Echter, er blijkt geen verschil te zijn tussen de drie steden in kans op daderschap. Wat betreft de werksituatie blijkt bij zowel degenen die werkeloos zijn (OR: 4,30) als degenen die minder dan 18 uur per week werken (OR: 2,93) de kans op daderschap hoger te zijn. Ten slotte blijkt een lager opleidingsniveau (OR: 2,19) en een relatief hoge frequentie van gokken op fruitmachines (OR: 1,70) te leiden tot een verhoogde kans op daderschap.

Het lijkt erop dat, vergeleken met slachtofferschap, daderschap iets sterker geconcentreerd is in specifieke groepen als parttime werkenden, werkzoekenden en lage-ropgeleiden. Tevens blijkt dat in de groep van daders

Tabel 1 Odds- Ratio's (en betrouwbaarheidsinterval) voor factoren van invloed op kans om slachtoffer of dader van uitgaansgeweld te zijn.

		slachtoffer OR (95% CI)		dader OR (95% CI)
alcoholgebruik				
<i>op doordeweekse dagen (glazen/dag)</i>				
0 tot 4	1,00		1,00	
4 tot 48	1,08	(0,75 1,57)	1,14	(0,71 1,85)
<i>op weekenddagen (glazen/dag)</i>				
0 tot 9	1,00		1,00	
9 tot 36	1,14	(0,78 1,68)	2,08	(1,3 3,4)*
<i>dronkenschap (freq./half jaar)</i>				
< 1 x	1,00		1,00	
≥1 dronken ≥ 5 x	2,11	(1,37 3,26)*	1,23	(0,73 2,06)
6 -180 keer dronken	2,81	(1,60 4,95)**	2,22	(1,08 4,54)*
<i>6 of meer glazen drinken</i>				
< 1 x /half jaar	1,00		1,00	
1 x tot 5 x/half jaar	0,86	(0,54 1,36)	1,15	(0,66 2,01)
>1 x per maand	0,77	(0,45 1,33)	0,57	(0,28 1,20)
demografische variabelen				
<i>geslacht</i>				
man	1,00		1,00	
vrouw	0,64	(0,48 0,97)*	0,39	(0,26 0,59)**
<i>leeftijd (16-35 jaar)</i>				
	0,95	(0,91 0,99)*	0,89	(0,85 0,93)**
<i>burgerlijke staat</i>				
geen partner	1,00		1,00	
partner	1,07	(0,81 1,41)	1,11	(0,77 1,60)
<i>werksituatie</i>				
>18 uur betaald werk	1,00		1,00	
<18 uur betaald werk	0,76	(0,30 1,94)	2,93	(1,43 6,00)*
studerend	1,92	(1,31 2,83)*	0,87	(0,54 1,40)
werkloos	3,48	(1,92 6,31)**	4,30	(2,15 8,58)**
<i>stad</i>				
Rotterdam	1,00		1,00	
Utrecht	0,72	(0,49 1,06)	0,60	(0,36 1,00)
Parkstad Limburg	0,51	(0,34 0,78)*	0,71	(0,44 1,16)
<i>ethniciteit</i>				
Nederland, Europa, Noord-Amerika	1,00		1,00	
andere landen	0,89	(0,45 1,74)	0,89	(0,38 2,06)
<i>onderwijsniveau</i>				
hoog	1,00		1,00	
midden	0,90	(0,62 1,30)	1,53	(0,88 2,67)
laag	1,06	(0,68 1,65)	2,19	(1,2 3,99)*
leefstijl				
<i>uitgaan laatste maand</i>				
< 1 x	1,00		1,00	
1 tot 3 x	0,84	(0,58 1,23)	0,99	(0,63 1,56)
4 x of >4 x	0,87	(0,56 1,35)	1,10	(0,64 1,87)
<i>uit eten laatste maand</i>				
< 1x	1,00		1,00	
1 to 3x	0,84	(0,56 1,26)	1,59	(0,90 2,81)

Tabel 1 (continued)

4x of > 4x <i>avonden die thuis worden doorgebracht</i>	0,93	(0,58 1,48)	1,79	(0,93 3,45)
<1 tot 3 avonden per week	1,00		1,00	
5 tot 7 avonden per week <i>gokken op speelautomaten</i>	0,90	(0,66 1,22)	1,12	(0,76 1,65)
< 1 x per maand	1,00		1,00	
1 x of vaker per maand	1,27	(0,93 1,73)	1,70	(1,18 2,45)*

* : $p < 0,05$ **: $p < 0,01$

gokken op fruitmachines vaker voorkomt. De Nagelkerke R-kwadraat, als indicatie voor verklaarde variantie, ondersteunt die gedachte. In stap 1, waar alleen drankvariabelen zijn ingevoerd, blijkt de verklaarde variantie van slachtoffer- (0,05) en daderschap (0,06) slechts weinig te verschillen. Echter, invoeren van de sociaal-demografische variabelen en gokken, leidt bij slachtofferschap tot een stijging van de verklaarde variantie tot slechts 0,12, bij daders echter tot 0,20. Klaarblijkelijk is daderschap in sterkere mate geconcentreerd dan slachtofferschap in specifieke sociaaldemografische groepen en onder mensen die gokken.

Discussie

In de drie regio's waar wij onderzoek hebben gedaan blijkt 8,5 procent van de drinkers slachtoffer te zijn geweest van geweld en 5,5 procent (ook) dader van geweld. Bij elkaar is ruim 13 procent betrokken bij geweld in publieke ruimtes.

Drankgebruik, en vooral dronkenschap, behoort tot de belangrijkste voorspeller van betrokkenheid bij geweld als dader of slachtoffer.

Vrouwen en de ouderen in onze populatie blijken echter, ook als gecontroleerd wordt op dronkenschap, een veel geringere kans te hebben om als slachtoffer of dader betrokken te zijn bij geweld in publieke ruimtes. Studerenden (alleen slachtoffer) en werklozen (slachtoffer en dader) zijn vaker betrokken bij geweld in publieke ruimtes. Specifiek voor daders is dat lageropgeleiden en mensen die vaak gokken vaker geweld plegen in uitgaanssituaties. Specifiek voor slachtoffers is dat de kans daarop in Parkstad lager is dan in Rotterdam.

Een punt van discussie is of de factoren waarvoor is aangetoond dat ze samenhangen met de kans op uitgaansgeweld oorzakelijk geïnterpreteerd mogen worden. In principe is longitudinaal onderzoek nodig om daar uitsluitsel over te hebben. Voor het samenhangen van uitgaansgeweld met geslacht, leeftijd, stad en onderwijsniveau kan echter met redelijke zekerheid staande worden gehouden dat ze oorzakelijk mogen worden geïnterpreteerd. Voor de relatie van uitgaansgeweld

met gokken en, nog belangrijker, alcoholgebruik is de onzekerheid over causale interpretatie het grootst. Longitudinaal bevolkingsonderzoek is hier nodig om ook op populatieniveau met enige zekerheid vast te stellen in welke mate een neiging tot agressie leidt tot een hoger consumptieniveau van drinken dan wel dat veel drinken leidt tot een grotere kans bij uitgaansgeweld betrokken te raken. Vermoedelijk is hier ook een verschil tussen slachtoffers en daders. Het is voorstelbaar dat bij daders agressieve neigingen voorafgaand aan het drinken een grotere rol spelen dan dat slachtoffers gekenmerkt worden door masochistische neigingen voorafgaand aan hun drankgebruik.

Er is een factor, namelijk druggebruik, die vaak wordt genoemd in de discussie over uitgaansgeweld. Met name wordt er op gewezen dat combigebruik van drank met drugs steeds vaker voorkomt bij het uitgaan en ook dat een van de meest populaire drugs in het uitgaansleven, cocaïne, in combinatie met alcohol tot zeer grote agressie kan leiden. Dit onderzoek laat niet toe aan te geven in welke mate voorafgaand aan de gerapporteerde geweldsincidenten alleen alcohol werd gebruikt, of alleen drugs of een combinatie van beide. Wel kunnen we voor daders en slachtoffers aangeven of ze (los van het geweldsincident) in het afgelopen jaar drank gebruikten en/of (ook) drugs. Het blijkt dat van de daders slechts 1,5 procent drugs gebruikt en dat 25 procent zowel alcohol als drugs gebruikt. Bij de slachtoffers was 0,4 procent druggebruiker en 31 procent gebruikte het afgelopen jaar zowel alcohol als drugs. Gezien het feit dat slechts een minderheid van de daders en slachtoffers ook drugs gebruikte, en dat bij het overgrote deel van deze minderheid het gebruik van drugs beperkt was tot cannabis, kan worden vermoed dat druggebruik niet een heel grote rol speelt bij de prevalentie van uitgaansgeweld (Van der Linden, Knibbe e.a., 2004).

Een ander punt van discussie is de definitie van geweld die in het onderzoek is aangehouden. Nadrukkelijk is gesteld in de vragenlijst dat zowel verbale als fysieke agressie tot 'geweld' gerekend dient te worden. Bij een scherpere definitie, bijvoorbeeld dat er van lichamelijk geweld sprake moet zijn, zouden er vanzelfsprekend lagere prevalenties worden gevonden. Toch is er

veel voor te zeggen om bij dit soort onderzoek, waar slechts een zeer bescheiden aantal vragen aan agressie kunnen worden gewijd, uit te gaan van een ruime definitie. Een ander punt betreffende de definitie is dat wij ook geweld dat op straat heeft plaatsgevonden hebben gerekend tot het uitgaansgeweld. De reden hiervoor is dat het meeste uitgaansgeweld zich inderdaad op straat afspeelt. Toch is er op straat tussen jongeren ook geweld dat niet gerelateerd is aan uitgaan (bijvoorbeeld ruzies in het verkeer). In die zin is er sprake van enige overschatting van de prevalentie van uitgaansgeweld. Dit betekent echter ook dat de rol van alcohol in dit onderzoek onderschat is. Zouden wij in staat zijn geweest al die geweldsincidenten die niets met uitgaan te maken hebben weg te laten, dan zou een grotere invloed voor drankgebruik worden gevonden.

In de analyses van factoren die, naast alcoholgebruik, de kans op betrokkenheid bij geweld vergroten, komt als algemeen beeld naar voren dat daderschap in een specifiekere groep is geconcentreerd dan slachtofferschap. Dit blijkt niet alleen uit het feit dat er meer factoren significant gerelateerd zijn aan daderschap, maar ook uit het feit dat de factoren voor daderschap bij elkaar een groter deel van de variantie verklaren dan de voor slachtofferschap gevonden factoren. Klaarblijkelijk is daderschap in sterkere mate in een specifieke groep geconcentreerd dan slachtofferschap. Die specifieke groep betreft dan jongere mannen, lager opgeleid, werkloos of parttime werkend die relatief frequent gokken.

De voor beleid relevante aanwijzingen op basis van deze uitkomsten betreffen voor zowel daders als slachtoffers de invloed van dronkenschap. Een beleid actief gericht op ontmoedigen van dronkenschap is een noodzakelijke voorwaarde voor het terugdringen van geweld in uitgaanssituaties. Veelal wordt op dit punt door beleidsmakers maar ook preventiewerkers veel verwacht van voorlichting. Deze verwachting is nogal overspannen omdat bekend is dat juist in uitgaanssituaties jongeren de vrijheid nemen om een wat grotere afstand te nemen tot 'verstandige' overwegingen aangaande gedrag dan in het alledaagse leven. Anderzijds is er tamelijk grote politieke weerstand tegen maatregelen waarvan bekend is dat ze effectief zijn in reductie van drankgebruik zoals duurder maken van drank, handhaven of verhogen van leeftijdsgrenzen (Knibbe, 2002; Room e.a., 2005). Op het punt van terugdringen van dronkenschap is zonder enige twijfel het potentieel meest effectieve instrument een actieve handhaving van de bestaande wet op doorschenken bij dronkenschap. Het overgrote deel van de consumptie van jongeren vindt namelijk plaats in publieke drinkgelegenheden (Knibbe e.a., 1991). Het zal duidelijk zijn dat

effectievere handhaving van doorschenken bij dronkenschap weerstand zal oproepen bij grotere of kleinere delen van de horeca. Echter op regionaal niveau zijn er goede voorbeelden van actief beleid dat steunt op de wetgeving rond alcoholgebruik, waaronder de wet tegen doorschenken bij dronkenschap. Daarnaast is het voor het beleid van belang dat de relatief kleine categorie daders geconcentreerd is in een groep met een tamelijk specifiek profiel, namelijk jongere man, lager opgeleid, werkloos en vaak gokken. Vanzelfsprekend dient het profiel als hier geschetst aangevuld te worden met gegevens van de politie en horecapersoneel over deze groep (potentiële) daders. In het bijzonder is van belang ook aan het profiel toe te voegen in welke horecagelegenheden potentiële plegers van geweld bij voorkeur uitgaan. Op die manier kan door een combinatie van interventies binnen en door de horeca en de politie deze categorie sterker dan nu worden ontmoedigd om in uitgaanssituaties tot geweld over te gaan (zie ook van de Linden e.a., 2004 voor een meer gedetailleerde bespreking op dit punt).

Literatuur

- Bieleman, B., Maarsing, H. e.a. (1998). *Aangeschoten wild: onderzoek naar jongeren, alcohol, drugs en agressie tijdens het uitgaan*. Groningen: IntraVal.
- Groep, B. A. (1999). *Horeca en Veiligheid*. Den Haag: B & A Groep.
- Kingma, J., Oskam, J. e.a. (1992) Alcoholconsumptie en geweldslachtoffers: een trendonderzoek over de periode 1970 t/m 1991. *Tijdschrift voor alcohol en drugs*, 18, 197-206.
- Knibbe, R. A., Oostveen, T. et al. (1991). Young people's alcohol consumption in public drinking places: reasoned behaviour or related to the situation. *Brit J Addict*, 86: 1425-1433.
- Knibbe, R. A. (2001). *Roes, Retoriek en Ratio. Een sociaal epidemiologische standpuntbepaling ten aanzien van alcohol en druggebruik*. Maastricht: Universiteit van Maastricht. Inaugurele rede.
- Lammers J., Neve, R. J. M. & Knibbe, R.A. (2000). *Bevolkingsonderzoek alcohol- en druggebruik Parkstad Limburg*. Heerlen: GGD Oostelijk Zuid-Limburg.
- Lemmers, A. C. J., Riper, M. M. & Cuijpers, P (2005). Alcohol en uitgaansgeweld. *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid*, 60, 4, 395-410.
- Linden, J. van der, Knibbe, R.A., Verdurmen, J.E. E., & Dijk, A.P. van (2004). *Geweld bij uitgaan op straat; een algemeen bevolkingsonderzoek naar de invloed van alcohol- en druggebruik*. Maastricht: Universiteit Maastricht.
- Linden, J., Knibbe, R.A., & Joosten, J. (2004). *Daders en slachtoffers aan het woord; een exploratief onderzoek naar uitgaansgeweld*. Maastricht: Universiteit Maastricht.
- Room, R., Babor, T. & Rehm, J. (2005). Alcohol and Public Health. *Lancet*, 365(9458), 519-530.
- Rossow, I. (1996). Alcohol-related violence: the impact of drinking pattern and drinking context. *Addiction*, 91, 1651-1661.

- Swanson, J. W. (1994). Mental disorder, substance abuse, and community violence: An epidemiological approach. In Monahan T. & Steadman H. J. (Eds.) *Violence and Mental disorder: Developments in Risk Assessment* (pp. 101-136). Chicago: University of Chicago Press.
- Wells, S., Graham, K. e.a. (2000). Alcohol-Related Agression in the General Population. *Journal of studies on alcohol*, 61, 626-632.
- Wells, S. & Graham, K. (2003). Aggression involving alcohol: relationship to drinking patterns and social context. *Addiction*, 98, 33-42.
- Wittebrood, K. & Wilsem, J. (2000). Jongeren en geweld: de relatie tussen slachtofferschap, ouderschap en leefstijl. *Sociale Wetenschappen*, 43, 59-71.